

TV-spil med vide grænser

Interview ved Ulla Hjorth Nielsen og Birna Marianne Kleivan

Selvom direktøren for Nuuk TV, instruktøren Hans Hansen under spiritusrationeringen havde syslet med små fiktionsspil om alkoholproblemer i forbindelse med pointsystemet, var det TV-spillet »Alting har en grænse« (1983), der som det første TV-spil overhovedet, rigtig fik sat gang i tankerne om en grønlandsk TV-dramatik på grønlandske præmisser. Hvordan produktionen blev realiseret, hvordan den blev modtaget og hvilke nye muligheder, der siden har åbnet sig, har vi talt med instruktøren om.

UNH/BMK: Var det med »Alting har en grænse« din egen idé at lave et TV-spil, eller var der tale om en bestillingsopgave?

HH: Det hele startede med, at den stedlige Blå Kors forening henvendte sig. Foreningen følte sig forpligtet til at videreføre den diskussion som radioen havde startet om alkoholproblematikken her i byen.

Jeg inviterede til kaffemik på Nuuk-TV, hvor man tog en rask beslutning om at invitere medarbejdere fra Hjemmestyret, Sundhedsvæsenet og Semina-

riet. Helt spontant opstod tanken om at producere en film. Alle havde set vores sparsomme ektemporalspil, og mente, at vi kunne løfte opgaven. Jeg havde ikke megen betænkningstid til at komme med et idégrundlag, for alle var med det samme betaget af tanken. Jeg lod dem snakke, og alle gik hver til sit.

Idéen begyndte at tage endelig form, efter henvendelse fra den unge initiativrige Stork Lange fra Socialdirektoratet. Hen ad vejen var det dog Tusarliivik (Hjemmestyrets Informationstjeneste), der overtog projektet, og finansierede det som producent.

UHN/BMK: Var der fra Blå Kors' side tanker om at skabe en kampagne eller lignende i forbindelse med filmen?

HH: Det var egentlig planen at invitere til en høring, men den gled lidt i baggrunden, da man besluttede sig for at filmatisere Siva Langes novelle, og derved blev det.

Der er tale om en ganske kort novelle, delt i 3 afsnit. Det første afsnit handler om et hjem, der er ramt af spiritusmisbrug, anden del er omgangs-



Hans Hansen under optagelserne til TV-filmen »Alting har en grænse«, Nuuk 1983. Foto: Forfatterne.

kredsen og tredje del er havnen, hvor luderne holder til. Oprindeligt hed novellen »Hvorfor er de sådan«, men jeg har kaldt den »Alting har en grænse« som TV-spil. Arbejdstitlen lød på »Skygebilleder«.

UHN/BMK: Hvad lægger du i »Skygebilleder«?

HH: Når man har læst novellen igennem et par gange, er det ligesom personerne træder frem som skygger af sig selv. I virkeligheden er det rare og søde mennesker, men når de begynder at drikke og påvirkes af spiritus, så er det en skygge af personen, der træder frem. Vel at mærke en skygge, som er trist at opleve for andre. Nærmest uhyggelig f.eks. i forbindelse med den sekvens hvor datteren putter et lille barn i seng, medens der drikkes og danses nedeunder, og lyden trænger igennem risten i loftet.

Det er en skyggetilværelse disse mennesker lever, men dybest set prøver både novellen og filmen at vise publikum, at der bor noget godt i os alle.

UHN/BMK: Sekvensen hvor de to veninder går ud på altanen er fantastisk gribende, fordi der ligesom ingen vej er tilbage – deres fremtid er afstukket!

HH: Jeg fandt novellen ret tynd, men fik jo til opgave at realisere den. Scenen med de to veninder er i novellen beskrevet som om de går på gaden og snakker sammen. Pigen fra den spiritusplagede familie – hende der hele tiden prøver at holde familien sammen – er meget deprimeret. Jeg har ladet dem mødes i det kammer, hvor veninden bor med udsigt over havnen, og hvor hun har et tilhørsforhold til en skipper. Pigen kan

ikke få sig til at gøre det samme som veninden – at ernære sig ved at gå på havnen – men tilsidst mødes deres hænder, og fortæller udsagt: »Jeg følger med dig, men pas godt på mig«. Det er et nødskrig fra hendes side.

UHN/BMK: Hun indvilliger altså i, at det er hendes »skæbne«?

HH: Ja, men samtidig har hun stadig tanker derhjemme. Hun vil nødigt have, at familien splittes. Som hun siger til sin veninde: »Jeg ved ikke engang hvor mine yngste søskende er henne i dette øjeblik«. Derfor klipper jeg hårdt og brutalt over til de to drenge ved spilleautomaterne. For at vise publikum, at her har I en knægt, som godt kunne have været passet hjemme! Men han går og passer sig selv. Og derfor siger pigen til sin veninde: »Jeg vil gerne være sammen med dig«, hænderne mødes o.s.v. Hun prøver noget nyt, men er stadig ængstelig. Med denne handling prøver jeg at vise, at her har vi et sårbart menneske, et meget følsomt menneske, hvis skæbne vi intet anede om. Hvis forholdene i hjemmet havde været mere stabile, hvis drikkeriet i hjemmet ikke var så plagsomt, så kunne der måske være kommet et stabilt menneske ud af hende.

Hvor meget publikum får ud af at opleve de sekvenser ved jeg ikke, men det har været en spændende opgave, må jeg tilstå.

UHN/BMK: Man har ofte talt om, at en film- og TV-dramatik var umulig i Grønland, fordi man ingen skuespillere havde – som lidt af en undskyldning for ikke at sætte noget i gang måske. Hvordan har du fundet frem til skuespillerne

i forbindelse med »Alting har en grænse«?

HH: Jeg har helt alene foretaget en håndplukning, og fundet frem til de ialt 21 medvirkende. Nogle er typevalgt, andre aktive amatørskuespillere. Det er en fremgangsmåde, jeg lærte i mine unge dage, hvor jeg beskæftigede mig med amatørskuespil, der var meget fremherskende på det tidspunkt. Dengang lærte jeg også at instruere lidt.

Vi oplevede dilettantskuespil i gymnastiksalen under seminariet, hvor elever og lærere havde oversat og grønlandiseret et Holberg-stykke, og forlystede borgerne her i Nuuk. Sådan fortsatte det i en årrække indtil TV kom. I mine unge dage skrev vi også selv små dilettantstykker, sange, revytekster o.s.v. Jeg havde en musikklub, der hed »Hans' Klub«. Folk var glade for vore koncerter; det var meget fornøjeligt.

Fra begyndelsen af 50'erne da båndoptagelser kunne lade sig gøre, stillede vi en Movic båndoptager og mikrofon bag tæppet på tribunen. Grønlands Radio kørte rub og stub. Det var et taknemmeligt publikum, for på den måde transmitterede man vore koncerter og underholdningsarrangementer.

UHN/BMK: At lave en times færdig TV-film for kun 147.000 kr. lyder som noget af en bedrift. Hvor lang tids forberedelse og hvor mange optagedage var der tale om?

HH: Til at skrive drejebogen brugte jeg 2 uger, og produktionstiden var på en måned ialt. Derfor er nogle af sekvenserne ikke så gode, som de burde være. Der var lidt hastværksarbejde i forbindelse med nogle scener, men pro-

duktionstiden var så knap, at der ikke var tid til at gøre det bedre.

UHN/BMK: Der er nogle svagheder, men helhedsindtrykket er godt, og det er jo det vigtigste. Modtagelsen af TV-spillet har også været meget positiv blandt seerne, såvidt vi har forstået!

HH: Ja, den har været meget fin, og kan da også føre mere med sig. Jeg har planer om at fortsætte, hvor vi slap, efter at være blevet kontaktet af Tusarlivik. Nu kommer samarbejdet imellem Nordisk Film/TV og Nuuk TV¹ også ind i billedet. Jeg har i den forbindelse foreslået, at produktionsselskabet Nanok skal starte en række dokumentarfilm om det grønlandsk-danske kultursamkvem. Derefter kan man vove springet til at filmatisere »Quooqa« – en gammel drøm jeg har. Det er en familieroman, der er autentisk. Den er skrevet af den afdøde forfatter Ole Brandt. Hvis vi skal sammenligne Ole Brandt med en anden forfatter er Nevil Shute nærliggende. Ole Brandts fortælleform ligner Nevil Shute's meget, idet han populariserer, og netop derfor elskes han af hele Grønland. Vel at mærke den grønlandsk-læsende befolkning. Romanen handler om en storfanger ved navn Quooqa. Han har viet sit liv til at stabilisere freden. Bogen udkom midt i al den snak om danskerhad og ufred også i vores land.

Ole Brandt fik den idé at skrive om en storfanger, som han kendte fra sin fødeegn i Egedesmindedistriktet. Det er jo almindelig kendt, at vi fra tidernes morgen har gennemlevet ufred i vores land. Der har været drab fangerne imellem. Man oplevede meget tunge stunder

ikke alene i forbindelse med hungersnød, men også i forbindelse med ufred mellem mennesker. Den epoke som forfatteren beskriver, handler om en tid, hvor en strid mellem bopladserne var så voldsom, at Quooqa forpligtede sig til at sejle i sin kajak fra sted til sted for at prøve at skaffe fred. Det vil sige som mægler. Samtidig er han så dygtig, at han kan overvinde store vanskeligheder, forcere voldsomme vejrskift o.l. En person man lægger mærke til midt i kaos. Alene det at storfangeren – ikke som prædikant – men som en der handler – en der fremstår som et godt eksempel, har både fascineret forfatteren og hans læserskare.

En filmatisering bliver en meget stor opgave. Det vil betyde, at man ligefrem skal lave en boplads og skabe et miljø fra dengang omkring århundredskiftet, og det vil koste penge. Det er ikke noget Nuuk-TV, Grønlands Radio eller andre TV-foreninger kan klare eller præstere. Økonomien skal være i orden.

UHN/BMK: Det lyder som en historisk film, men også som en allegori over nutiden. Er det sådan, at du synes det grønlandske rige fattes helte? Nogen man kan identificere sig med!

HH: Hva'ba' Jo – han er virkelig en helt. Jeg mener, at den handling også har en mission i vores nutid. Der snakkes meget om, at vi lever videre uden et ståsted. Jeg giver de personer, der påstår, at vi i dag lever uden nøglepersoner ret. Eftersom vi er et ungt samfund med et Hjemmestyre, der står over for store opgaver, skulle vi gerne kunne klare opgaverne selv uden at ty til hjælp udefra. Men udviklingen har vist det

modsatte, idet vi bliver mere og mere afhængige af udenlandsk hjælp. Det skyldes bl.a. at vores uddannelse er ufuldstændig. Samtidig kræver vi af os selv, at vores identitet skal vi hæge om. Derfor den megen snak om forbindelse til vores canadiske stammefrænder. Men sandheden er den, at Grønland i så mange år har oplevet en kulturel forbindelse til Europa, og den er svær at kappe over. Jeg betragter den kontakt, som de unge mennesker skaber til Nordcanada, som et middel til at finde egen identitet. De vil gerne lære den oprindelige kultur at kende.

UHN/BMK: Tror du ikke ad åre det vil være muligt at kombinere den europæiske kulturpåvirkning med jeres oprindelige kultur?

HH: Hvis der kombineres på fornuftig vis, vil der komme et hæderligt resultat ud af det. Begge kulturer er meget væsentlige, de har deres egen plads i vores liv.

UHN/BMK: Hvilke temaer kunne du tænke dig at tage op i fremtiden? Og hvordan vil du karakterisere dig selv som instruktør?

HH: Hvis jeg skal fortsætte med at lave film, vil jeg gerne lave noget andet end alkoholkampagne. Min kone og jeg er meget interesseret i socialt arbejde, hvorigennem jeg har fået et bredt indblik i f.eks. familiemønstre. Det vil være et oplagt tema at lave film over.

Jeg ved ikke om I har set Charlotte Strandgaard's »Den blåøjede Satan«? (DR TV-teatret 1976, om en grønlandsk kvindes familieliv i Danmark). Midt i handlingen var en politisk diskussion indlagt, der helt bevidst kun var tiltænkt



»Jeg kan godt lide underholdning . . .«. Hans Hansen fotograferet af forfatterne.

en bestemt målgruppe. Den form for moralprædiken bryder jeg mig ikke om. Jeg kan godt lide underholdning, og jeg beskæftigede mig i den periode, jeg var ansat i Grønlands Radio med at lave montager – hørebilleder. Det var noget, lytterne godt kunne lide, sagde man.

En af grundene til, at jeg er meget optaget af et samarbejde med Nordisk Film, er at jeg meget tidligt lagde mærke til Erik Ballings form for instruktion. »Matador« f.eks. er noget, der tiltaler mig. Jeg fik mere ud af den serie, end hvis jeg havde læst en skreven danmarkshistorie. Herved fik jeg pludselig interesse for at arbejde videre med filmen. Dermed være ikke sagt at jeg går 100% ind for alt, hvad der præsteres af Nordisk Film. Jeg vil også gerne skabe min egen stil. På den måde er varen mere levedygtig. En egen identitet i det skabte, der også uden for Grønland vil virke særpræget og dermed seværdig. Det vil jeg bruge mine kræfter på at realisere, hvis det kan lade sig gøre.

UHN/BMK: Altså et univers, der fungerer, uden politiske diskussioner eller nogen form for propaganda indlagt ... vedkommende underholdning med et socialt sigte.

HH: »Den blåøjede Satan« fandt jeg bare mærkelig, men okay, en film i sig

selv kan agitere, bare ikke så massivt som her. Overskriften i sig selv afslører, hvad handlingen går ud på. Det nærmer sig manipulation af værste slags.

Hvis jeg indfletter en bemærkning, som går ud på, at jeg ikke bryder mig om at opleve Shakespeare's stykker, kan måske forklare hvor jeg vil hen. Jeg vil gerne beskrive folk fra gaden, hvordan vi mødes og snakker sammen. Til daglig taler mennesker jo ikke på rim.

Vi har en gammel tradition, der hedder den grønlandske fortællekunst. Vi har en rig samling af grønlandske sagn, som folk elsker at høre, og vi har en pæn samling i radioen. Det er folkeeje, og viser hvordan vi teer os i det daglige. Den slags vil jeg gerne udbygge i form af film.

UHN/BMK: Poesien i hverdagen ...

HH: Lige netop.

Noter

- 1) Pr. 1. april 1984 indgik Nuuk TV produktions-samarbejde med Nordisk Film/TV. Det første grønlandske film og TV-selskab er hermed blevet en realitet. Etableringen af »Nanok«, som er selskabets navn, er sket ved en opsplitning af Nuuk TV i 2 dele. Dels en kabel/lokal-TV-station, dels et kommercielt selskab, der satser på salg af grønlandske produkter til andre dele af verden.